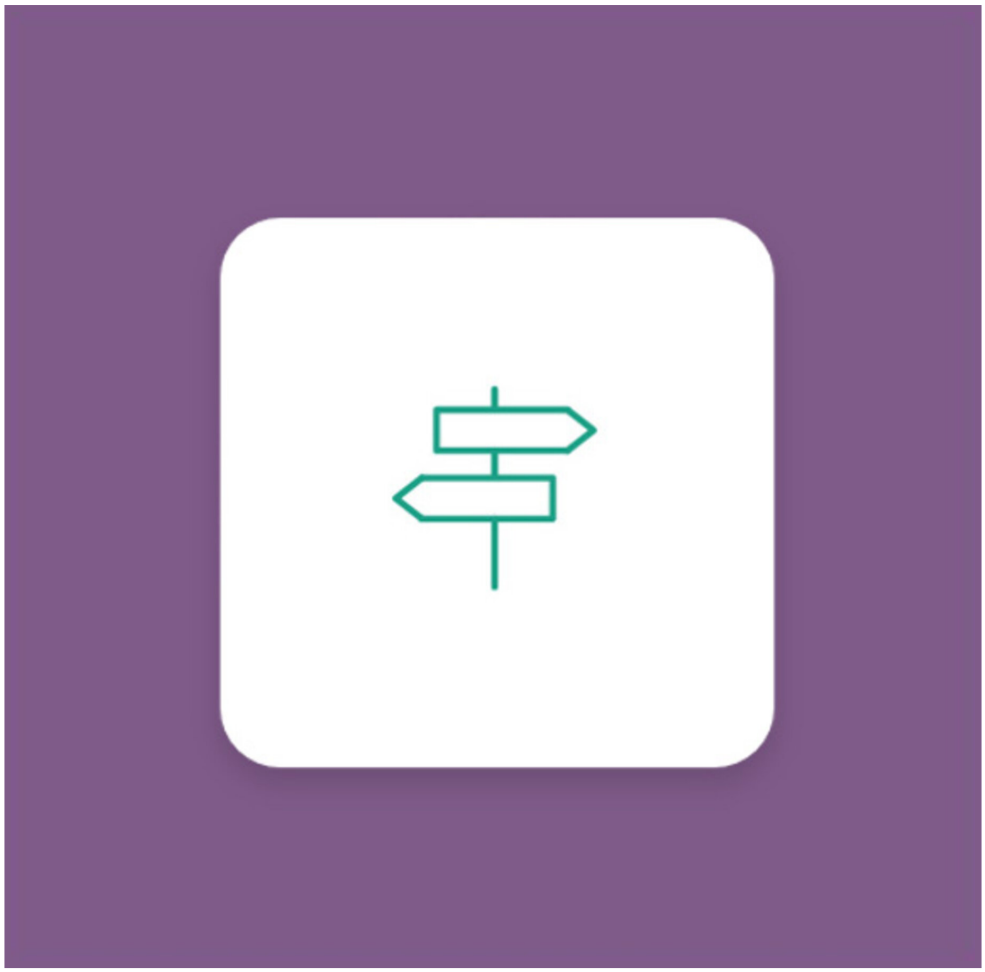
Pixi om Interkulturel kommunikativ kompetence



Inspiration til at arbejde med interkulturel kommunikativ kompetence

November 2023
NCFF

Pixi om Interkulturel kommunikativ kompetence
– Inspiration til at arbejde med interkulturel kommunikativ kompetence
2. udgave 2026
Copyright © 2023 Forfatterne & NCFF

Forfatter: NCFF

Opdateret august 2024

Indholdsfortegnelse

Forord 4

Hvad er interkulturel kommunikativ kompetence? 5

Hvorfor er interkulturel kommunikativ kompetence vigtigt? 7

Refleksion 8

Hvordan gør man i praksis? 9

Mere viden om interkulturel kommunikativ kompetence og inspiration til praksis 13

Forord

NCFF's pixier omhandler emner, som er centrale for fremmedsprogsundervisningen i det danske uddannelsessystem, og kan tilgås på NCFF's vidensbank under Temahæfter. Der er udgivet pixier inden for:

- Kommunikativ sprogundervisning
- Flersprogethed
- Funktionel grammatik
- Interkulturel kommunikativ kompetence
- Mundtlighed
- Ordforrådstilegnelse
- Task-baseret sprogundervisning

Og flere pixier er på vej. Pixierne kan læses i vilkårlig rækkefølge, men det kan være en god idé at starte med pixien om **kommunikativ sprogundervisning**, idet den gør rede for det kommunikative, funktionelle sprogsyn, som alle pixierne tager afsæt i. Det er også det sprogsyn, som fremmedsprogsfagene undervises ud fra ifølge grundskolens faghæfter og læreplanerne for de gymnasiale uddannelser. Et kommunikativt, funktionelt sprogsyn indebærer, at man ser sproget som et redskab til at handle med, at gøre ting med, at opnå det, man gerne vil; det er sprogets funktion. Og den eneste vej til at opnå denne kompetence er at bruge sproget. Sprog er dermed både mål og middel.

Denne pixi indledes med en kort gennemgang af de vigtigste principper inden for interkulturel kommunikativ kompetence. Der er her tale om en kortfattet introduktion, der i sagens natur ikke er udtømmende, men er forankret i og har henvisninger til den nyeste teori inden for emnet. Derefter gives der inspiration til, hvordan man kan arbejde videre med interkulturel kommunikativ kompetencei fremmedsprogsfagene. Pixien indeholder også små refleksionsaktiviteter, som fx kan bruges som udgangspunkt for diskussioner i faggrupper og læringsfællesskaber. Til slut er der henvisninger og links til de bøger, artikler og projekter, pixien baserer sig på samt til, hvor man kan finde mere viden om interkulturel kommunikativ kompetenceog inspiration til at arbejde videre med det.

Hvad er interkulturel kommunikativ kompetence?

I fremmedsprogsfagene skal eleverne ikke kun lære et sprog, men også tilegne sig interkulturel kommunikativ kompetence. Ordet 'interkulturel' henviser til, at eleverne skal tilegne sig viden om andre kulturer og opnå evne til at reflektere over og forholde sig kritisk til andres og egne kulturer. Kommunikativ henviser til, at man ikke kun skal have interkulturel viden, men også sprog til at agere kommunikativt på en måde, der er hensigtsmæssig i en given situation.

Fremmedsprogsundervisningen skal altså tage afsæt i en interkulturel tilgang, som tager højde for, at der eksisterer mange kulturer og subkulturer i et land og på tværs af landegrænser, og at disse er i konstant bevægelse. Kultur er noget, vi gør, ikke noget vi er, og i fremmedsprogsundervisningen arbejdes der derfor med en tilgang til kultur, som er præget af nysgerrighed, åbenhed, empati og ikke mindst refleksion.

Interkulturel kommunikativ kompetence forudsætter interkulturel kompetence, som ifølge sprogforskeren Michael Byram består af fem forskellige delelementer, som også kan siges at sammenfatte fremmedsprogsfagenes dannelsesaspekter:

- **Holdninger** handler om evnen til at træde væk fra eget ståsted, dvs. at udvise tolerance, åbenhed og nysgerrighed i forhold til at forstå 'den andens' værdier og forestillinger.
- **Viden** handler primært om tilegnelsen af viden om egen kultur og andre kulturer, om sociale, samfundsmæssige, geografiske og historiske processer, produkter og praksisser.
- **Færdighed i at fortolke og relatere** handler om at kunne forholde sig til ideer, begivenheder og dokumenter fra en anden kulturel kontekst og at kunne sammenholde disse med ens eget perspektiv.

- **Færdigheder i at udforske og interagere** har fokus på evnen til selvstændig undersøgelse og tilegnelse af ny viden om andre kulturelle kontekster samt anvendelse af denne viden i kommunikativ interaktion.
- **Kritisk kulturel bevidsthed/politisk dannelse** er et begreb, der beskriver evnen til at forholde sig refleksivt og kritisk til egne værdier og forestillinger og være bevidst om, hvordan disse øver indflydelse på måden, vi opfatter andre menneskers værdier og forestillinger på.

Det kommunikative i interkulturel kommunikativ kompetence forudsætter, at interkulturel kompetence knyttes til den kommunikative sprogundervisning. Der skal fx arbejdes med den lingvistiske, sociolingvistiske og diskursive kompetence. Dvs. at der skal arbejdes med bl.a. ordforråd, grammatik, udtale, situationstilpasset sprogbrug, og eleverne kan trænes i at kunne forstå og producere forskellige typer af samtaler og tekster for at kunne bruge deres interkulturelle kompetence kommunikativt. Der er tale om en række konkrete sprogfærdigheder på målsproget, som skal trænes i kombination med dannelsesaspekterne som beskrevet ovenfor. Det er et ønskeligt mål for sprogundervisningen, som dog kan være svært at opnå, fordi eleverne kan mangle sprog til at behandle kulturelle emner i dybden.

Hvorfor er interkulturel kommunikativ kompetence vigtigt?

Kulturaspektet i fremmedsprogsundervisningen har traditionelt taget afsæt i et relativt snævert syn på kultur, som ofte beskrives som det statiske kultursyn. Dette traditionelle syn på kultur er forankret i en forestilling om en særlig 'national kultur', dvs. normer og værdier, der er knyttet til én nation eller ét folk, som karakteriseres af en række fællestræk. Opfattelsen af kultur som noget statisk og homogent kritiseres dog for at kunne føre til forenkling og stereotypisering. Det kan for eksempel forekomme, når vi bruger kultur som forklaringsramme for en persons eller gruppes træk eller handlinger og generaliserer et (sprogligt) fænomen som fx: "I Tyskland siger man De, tyskere er derfor mere høflige end danskere."

Begreber, der knytter sig til et statisk kultursyn:

- Essentialisme: unuanceret, forenklet og skematisk syn på kultur.
- Othering: fremmedgørelse
- Stereotypisering: utilsigtede og uhensigtsmæssige simplificeringer af målkulturen
- Butiksvindue-effekten: Når man anlægger et overfladisk syn på målkulturen. Den anskues udefra, som hvis man står på gaden og kigger på et udstillingsvindue.
- Eksotisering: Når målkulturen bevidst fremstilles som noget fremmedartet og eksotisk.

En interkulturel tilgang til sprogundervisningen har et mere nuanceret afsæt i forhold til synet på kultur. Den globaliserede verden er langt fra statisk: Den er dynamisk og kompleks – normer og værdier spreder sig på tværs af landegrænser – og kulturer og

subkulturer er i konstant udveksling. Undervisningen bør derfor afspejle disse forhold ved et mere dynamisk syn på kultur, der anerkender, at grænsefladerne mellem forskellige kulturer kontinuerligt ændrer karakter i en globaliseret verden. Tænk blot på, hvordan vi i stigende grad ser transnationale strømninger som #MeToo-bevægelsen og ungdommens klimastrejker over hele kloden. Derfor skal sprogundervisningen bestræbe sig på at:

1. Dække relationer, der rækker ud over sammenligningen af to kulturer.
2. Vise eleverne, hvordan internationale, globale og lokale perspektiver går hånd i hånd.
3. Sammentænke et øget fokus på elevernes internationale perspektiv og globale udsyn med styrkelsen af deres kommunikative færdigheder.

Fokus i undervisningen kan ændres ved at tage afsæt i en interkulturel tilgang, som i højere grad tager højde for, at der eksisterer mange kulturer og subkulturer i et land og på tværs af landegrænser, som er i konstant bevægelse. Der kan tages emner op i undervisningen, der tager afsæt i et lokalt mikrokosmos, men som knytter sig til et globalt makrokosmos. Altså, en tilgang, der tager højde for vores mangfoldige kulturelle tilhørsforhold og arbejder med en åben og flerstemmig kulturforståelse.

Refleksion

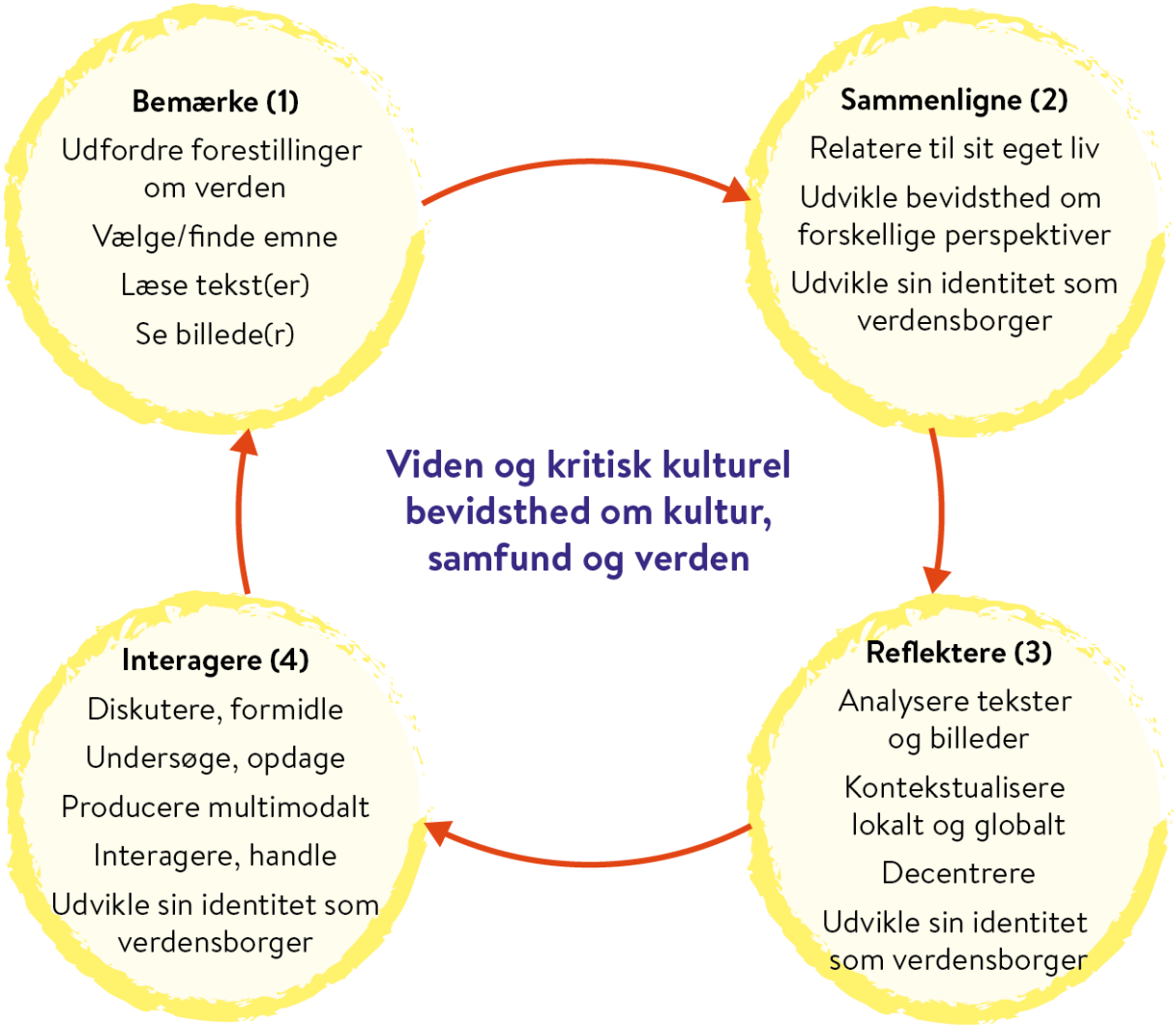
- Har I eksempler fra egen undervisning, hvor I sammen med elever har reflekteret over en lidt stereotyp eller forenklet fremstilling af kultur, fx i materialer, som I har arbejdet med? Hvad gjorde I?
- Har I eksempler på at have reflekteret over autentiske kulturmøder fra for eksempel en studierejse? Hvad talte I om?
- Hvordan kan man sprogligt nuancere kulturelle sammenligninger?

Hvordan gør man i praksis?

Cyklusmodellen

Cyklusmodellen, udviklet af Karen Risager og Lone Svarstad, kan anvendes til at arbejde med elevernes interkulturelle kompetence. Man kan i NCFF's vidensbank se mere om, hvordan modellen kan anvendes i praksis og især, hvordan den kan kobles til konkret sprogtræning, da selve modellen primært har fokus på interkulturel læring og ikke på den interkulturelle *kommunikative* kompetence.

Cyklusmodellen indeholder fire faser. I fase 1 opsøger eleverne viden om et emne og forholder sig kritisk til denne viden. I fase 2 sammenligner de problemstillingen med eget liv. Her kan de fx udvikle bevidsthed om, hvordan der findes forskellige opfattelser af verden. I fase 3 skal de gå dybere ind i de kulturelle repræsentationer, de møder i arbejdet med emnet, og lære at kontekstualisere deres viden: Er temaet, de arbejder med udtryk for en lokal, isoleret problemstilling – eller en del af en større global problemstilling? I sidste og fjerde fase skal eleverne bruge deres nyerhvervede viden gennem aktiviteter, der fører til et øget engagement i den valgte tematik.



Figur 2.1. Cyklusmodel for interkulturel læring.
Fra: Karen Risager og Lone K. Svarstad: *Verdensborgeren og den interkulturelle læring. Inspiration og nytænkning til sprogfagene og andre fag*.
© Forfatterne og Samfundslitteratur 2020

Redidaktisering af læremidler

Et sted at begynde, når man gerne vil understøtte udviklingen af elevernes interkulturelle kompetence og på sigt interkulturelle kommunikative kompetence, kan være at reflektere over den tilgang til kulturdimensionen, som anlægges i de materialer – billeder, tekster, dele af – eller hele forløb – man arbejder med i undervisningen. En indledende lærerrefleksion kan danne et fint afsæt for en efterfølgende diskussion med eleverne om, hvad det er for en forståelse af verden, der lægges op til i materialet.

Følgende fem spørgsmål fra samme bog som cyklusmodellen kan anvendes i refleksionsaktiviteter både i faggrupper, læringsfællesskaber og sammen med elever. De kan også anvendes til en redidaktisering af læremidler, idet de giver en idé om, hvordan man kan tale med sine elever om de kulturfremstillinger, de møder i de materialer, der arbejdes med, eller hvordan man kan lave opgaver på målsproget, der tager afsæt i de fem spørgsmål:

1. **Hvor er vi henne i verden? National og transnational repræsentation**
   Hvilke lande er repræsenteret i materialet? Er der fokus på traditionel faktabaseret viden om målsprogslandet? Refereres der til internationale relationer eller temaer: Handel, migration, turisme, klima osv.? Sammenlignes med Danmark? Er der eksempler på nationale stereotyper?

2. **Hvilke billeder møder vi i undervisningsmaterialet?**
   Hvordan fremstilles kultur visuelt? Indeholder fremstillingen visuelle stereotyper? Er der hjælp til at kontekstualisere den visuelle fremstilling? Passer tekst og billede sammen?

3. **Hvem møder vi? Kulturel identitet i materialet**
   Hvilke grupper er fremstillet i materialet? Møder vi forskellige stemmer? (fx i forhold til køn, klasse, etnicitet, religion osv.) Hvordan er de fremstillet? Bruges 'kultur' som forklaring på en særlig opførsel? Bliver man opfordret til at reflektere over sin egen identitet?

4. **Hvilke problemer tager materialet op?**
   Behandles lokale problemstillinger, eller er der et nationalt eller internationalt perspektiv i materialet? Lægger materialet op til, at eleverne kan engagere sig i problemstillingen eller sammenligne med egne perspektiver?

5. **Hvilke stemmer hører vi? Sproglig variation – kulturel diversitet**
   Præsenteres eleverne for sproglig variation i materialet som et udtryk for kulturel mangfoldighed? Hvilke sociale grupper er sprogligt repræsenterede (og hvilke er ikke?) Er der sproglige øvelser i materialet, der lægger op til, at eleverne lærer kultur- og kontekstbundne udtryk?

Kulturmøder i teori og praksis

Europarådet har også udviklet to materialer, som kan være til inspiration for arbejdet med interkulturel kommunikativ kompetence. *Autobiography of Intercultural Encounters* (AIE) (findes på engelsk, fransk, spansk) og *Images of Others: An Autobiography of Intercultural Encounters Through Visual Media* (AIEVM) (findes på engelsk og fransk). I AIEVM'en stilles en række spørgsmål, som man kan lade sig inspirere af, hvis man vil tale (på målsproget) med sine elever om, hvordan kultur fremstilles på billeder, i film eller i andre visuelle fremstillinger. Man kan fx tale med eleverne om et billede af flygtninge,

en kvinde med tørklæde eller andre religiøse kendetegn, fattige børn, migrantarbejdere og arbejde med følgende spørgsmål fra AIEVM'en (*vores oversættelse*):

Billedets indhold:

- Hvilke køn er personerne, er de ældre eller yngre end dig, eller tilhører de et andet sprogområde end dig, en anden religion eller region?
- Synes du, billedet er en fair måde at vise denne person, gruppe eller kultur?

Dine følelser:

- Hvad følte du, da du så billedet for første gang?
- Hvis du var personen på dette billede, ville du så gerne have, at andre følte sådan, når de så på dig?
- Ville du gerne have et billede lavet af dig, der så sådan ud?

Andres følelser:

- Tror du, personen eller gruppen gerne ville være blevet portrætteret anderledes?
- Ligheder og forskelle:
- Hvad tror du er de væsentligste forskelle mellem dem og dig?

Fra *Autobiography of Intercultural Encounters Through Visual Media*

Udgivelsen *Autobiography of Intercultural Encounters* (AIE) indeholder en række lignende spørgsmål og måder, hvorpå man kan få eleverne til at reflektere over autentiske kulturmøder.

Netop det autentiske kulturmøde i form af studierejser, elevudvekslinger, online-udvekslinger osv. har naturligvis et stort potentiale i forhold til at udvikle elevernes interkulturelle kommunikative kompetence, fordi et sådant møde jo inviterer til kulturel og sproglig betydningsforhandling med individer med andre sproglige og kulturelle ståsteder. Potentielt kan eleverne derigennem lære at træde væk fra eget ståsted, at udvise tolerance, åbenhed og nysgerrighed i forhold til at forstå 'den andens' værdier, forestillinger og kulturelle afsæt og i forhold til at kommunikere hensigtsmæssigt i situationen.

Det er dog ikke sådan, at en udveksling i sig selv giver øget interkulturel kompetence, da dette kræver, at man reflekterer over og diskuterer mødet. Den refleksive dimension er med andre ord helt central, når man som lærer vil arbejde med at styrke elevernes interkulturelle kompetence og på sigt deres interkulturelle kommunikative kompetence.

Mere viden om interkulturel kommunikativ kompetence og inspiration til praksis

Bøger, artikler m.m.

Andersen, H., Fernandez, S., Fristrup, D. & Henriksen, B. (2014). *Fremmedsprog i gymnasiet. Teori, praksis og udsyn.* Samfundslitteratur.

Andersen, H. L., Fernandez, S. S., Henriksen, B. & Fristrup, D. (2015). *Fagdidaktik i sprogfag.* (del VII), Frydenlund.

Byram, M. (2020). *Teaching and assessing intercultural communicative competence.Revisited*. Multilingual Matters.

Fernández, S. S. (n.d). Interkulturel kommunikativ kompetence i sprogfagene. EMU. https://www.emu.dk/stx/paedagogik-og-didaktik/didaktiske-tilgange/interkulturel-kommunikativ-kompetence-i-sprogfagene

Gregersen, A. S. (Red.) (2019). *Sprogfag i forandring – pædagogik og praksis.* Samfundslitteratur.

Henriksen, B., Fernandez, S. S., Andersen, H. L. & Fristrup, D. (2020). *Hvorfor gør jeg det, jeg gør?: Refleksionshåndbog for sproglærere*. Samfundslitteratur.

Autobiography of Intercultural Encounters (n.d). Europarådet. https://rm.coe.int/autobiography-of-intercultural-encounters/16806bf02d

Autobiography of Intercultural Encounters through Visual Media. (n.d.). Europarådet. https://rm.coe.int/images-of-others-an-autobiography-of-intercultural-encounters-through-/168089fdc3

Risager, K. & Svarstad, L. K. (2020). Verdensborgeren og den interkulturelle læring: Inspiration og nytænkning til sprogfagene og andre fag. Samfundslitteratur.

Viden om fremmedsprog – Inspiration fra NCFF's udviklingsprojekter

Få inspiration til at undervise i interkulturel kommunikativ kompetence fra udviklingsprojekter i NCFF's vidensbank: https://viden.ncff.dk/Kategori/Inspirationsmaterialer

Se fx:

- *Motivation for fremmedsprog og FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling*, som er et tværsprogligt projekt, der udvikler elevernes sproglige og interkulturelle læring: https://viden.ncff.dk/ncff/motivation-for-fremmedsprog-og-fn-s-verdensmaal-for-baeredygtig-udvikling
- *Digitale læremidler til udvikling af interkulturel kommunikativ kompetence. 9 anbefalinger*: https://ncff.dk/til-din-undervisning/grundskole/digitale-laeremidler-til-udvikling-af-interkulturel-kommunikativ-kompetence

Materialepakker

NCFF's materialepakke om interkulturel kommunikativ kompetence til sprogfagene engelsk, fransk, spansk og tysk indeholder en introduktionsvideo til interkulturel kommunikativ kompetence (på målsproget), refleksionsspørgsmål, henvisninger til anvendt og relevant litteratur og eksempler på tasks og aktiviteter til brug i fremmedsprogsundervisningen. https://ncff.dk/til-din-undervisning/materialepakker